

[Grethe Føniger Møller]

opsætning af Elverhøj i forbindelse med 150-året for førsteopførelsen?»
(Spm. nr. 110).

Begrundelse.

TV har rettet henvendelse til Det kgl. Teater for at få en transmission af stykket enten direkte fra jubilæumsforestillingen den 6. november eller ved at optage forestillingen forinden til udsendelse på jubilæumsaftenen. Det kgl. Teater har hidtil afvist disse muligheder med henvisning til tvivl om forestillingens egnethed til transmission i TV. Den transmissionsaftale, der gælder mellem Det kgl. Teater og Danmarks Radio, giver ikke TV mulighed for at få ændret denne beslutning. Da Elverhøj nu efter en årrække igen er sat op, og da interessen for stykket har været overmåde stor, må det forekomme meget uheldigt, at det ikke hidtil har været muligt at få en aftale om transmission i stand i forbindelse med jubilæet. Interessen er nu så stor, at teatret har måttet rationere billetsalget, hvilket yderligere beskærer publikums mulighed for at få dette stykke at se. Det må derfor være rimeligt, at ministeren tager et initiativ, der kan sikre, at stykket vises i TV.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af kapitalkoncentrationen i erhvervslivet [af Jørgen Jensen (DKP) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 30. Fremsat 5/10 78).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Handelsministeren (Arne Christiansen):

Forslaget om en undersøgelse af kapitalkoncentrationen i dansk erhvervsliv har i de seneste folketingsamlinger været behandlet gentagne gange. Forslag om nedsættelse af en trustkommission efter samme retningslinjer, som var gældende for trustkommissionen af 1949, har ligeledes været fremsat nogle gange.

Ligesom min forgænger som handelsminister mener jeg, at undersøgelsesarbejdet på

dette område bør overlades til monopoltilsynet og ikke henlægges til en særlig trustkommission. Nedsættelsen af en trustkommission vil betyde en belastning af de samme ressourcer, som anvendes ved det løbende tilsynsarbejde med monopoler og konkurrencebegrænsninger. I et sådant undersøgelsesarbejde er der behov for personer med et betydeligt praktisk og teoretisk erfaringsgrundlag, og sådanne personer er i høj grad en mangelvare.

Nedsættelse af en trustkommission vil uundgåeligt betyde forsinkelser i monopoltilsynets daglige arbejde. Monopoltilsynet er aktivt i spørgsmålet om undersøgelse og registrering af finansielle forbindelser. Krav er gennemført om registrering af finansielle forbindelser inden for grovvarehandelen og inden for betonbranchen. Der er også tale om stigende aktivitet med hensyn til krav om anmeldelse og registrering af dominerende virksomheder.

En undersøgelse af koncentrationstendenserne i erhvervslivet kan være af interesse ud fra flere synsvinkler. Med hensyn til problemerne omkring risikoen for magtkoncentration og konkurrencebegrænsning har vi med monopolløven og monopoltilsynet tilvejebragt rimelig sikkerhed mod misbrug. Men naturligvis må tilsynet foretage en prioritering af opgaverne, og jeg er personlig af den opfattelse, at tilsynet bedst er i stand til selv at bedømme, hvor kræfterne skal sættes ind.

I et land af Danmarks størrelse foreligger der næppe de helt store muligheder for fremkomsten af betydelige og farlige magtkoncentrationer. De store danske virksomheder og deres finansielle forbindelser med hinanden og med andre virksomheder er i det store og hele ikke ukendte for offentligheden.

Magtkoncentrationer, der virkelig betyder noget, er vel bl. a. de store multinationale selskaber. En undersøgelse af disses forhold kan af gode grunde ikke finde sted udelukkende på national grund. Her er et internationalt samarbejde nødvendigt, og et undersøgelsesarbejde med hensyn til disse store virksomheders forhold finder allerede sted under aktiv dansk medvirken inden for såvel EF som OECD.

En trustkommission må nødvendigvis efter sit kommissorium få til opgave at anskue problemerne ud fra en ret ensidig synsvinkel, nemlig at kortlægge behovet for kontrol med

[Handelsministeren]

og indgreb over for monopoler og andre konkurrencebegrænsninger.

Imidlertid er der andre og lige så vigtige synsvinkler, som ikke må glemmes. Problemerne bør også anskues ud fra hensynet til produktion, eksport og beskæftigelse. Hvis et lille land som Danmark skal gøre sig gældende i den internationale konkurrence, er der behov for en vis grad af koncentration i erhvervslivet. Vi kan ikke klare os alene med små virksomheder, hvis vi skal gøre os gældende på verdensmarkedet. Sammenslutning og øgede finansielle forbindelser mellem virksomheder kan i mange tilfælde være et nødvendigt middel til at styrke konkurrenceevnen ved at stille tilstrækkelig store finansielle og andre ressourcer til rådighed for den enkelte virksomhed. Problemerne har relation til hele vor industrielle udvikling og bør anskues også i denne bredere sammenhæng.

Som konklusion vil jeg sige, at der efter min opfattelse ikke foreligger klare indici for behovet for oprettelse af en særlig trustkommission. Monopoltilsynet arbejder som sagt i forvejen med opgaverne på dette område, og jeg tror ikke, at man vil vinde noget – måske snarere tværtimod – ved at skabe et nyt organ til at varetage delvis de samme opgaver.

Poul Nielson (S):

Socialdemokratiet ser det som den mest nærliggende og naturlige løsning at lade det være monopoltilsynet, der står for tilsynet med kapitalkoncentrationen i erhvervslivet. Det gav vi tilslutning til allerede sidste år ved behandlingen af retsforbundets forslag om en trustkommission, og det synspunkt anlægger vi også i denne folketingsssamling, hvor det er DKP, der er kommet først med forslaget herom.

Præcis hvordan denne opgave skal gribes an i monopoltilsynet, finder vi ikke er et spørgsmål, der nødvendigvis skal tages stilling til i dag i folketinget. Det må være rimeligt, at handelsministeren selv får lejlighed til nærmere at vurdere, på hvilken måde bestræbelserne for at intensivere monopoltilsynets virksomhed på dette område skal videreføres. Jeg vil dog gerne i denne sammenhæng give udtryk for, at den socialdemokratiske folketingsgruppe var indstillet på at svare positivt

på den forrige handelsministers henvendelse til erhvervsudvalget om dette spørgsmål.

Lad mig herudover om selve substansen i DKPs forslag om en undersøgelse af kapitalkoncentrationen i erhvervslivet give udtryk for den vurdering, at vi finder en indsats på andre fronter end lige netop dér, hvor DKP foreslår det, mere påtrængende. Jeg tænker her især på en forstærket international kontrol med de multinationale selskaber og på en lovgivning om fonde, der bringer disse på linje med aktieselskaber med hensyn til registrering, regnskabsaflæggelse og beskatning.

Socialdemokratiet kan altså ikke støtte vedtagelsen af det foreliggende lovforslag, men vi vil naturligvis være åbne for, at der under udvalgsarbejdet kan tænkes at fremkomme ideer og tanker, som kan være af værdi i forbindelse med den løbende indsats på dette område, som vi altså hellere ser organiseret på en anden måde end lige netop foreslået af DKP.

Pilgaard Andersen (FP):

En nedsættelse af en sådan kommission til undersøgelse af kapitalkoncentrationen i danske virksomheder anser fremskridtspartiet for en grov provokation og en hån mod de danske virksomheder. Det er en mistænkeliggørelse af den danske virksomhed, der samtidig skal skaffe kapital til at skabe nye arbejdspladser. Man forstår ikke, at kommunisterne er kommet med et sådant lovforslag, for udenlandsk kapital vil ikke investere i danske virksomheder, så lang tid vi har ØD-tanker og der er partier her i folketinget, der vil være med til at undergrave de kapitalkoncentrationer, som de påstår at der findes, men det er slet ikke i en grad, som er noget problem for de danske virksomheder.

Når et sådant lovforslag lægges på bordet, forstår kommunisterne ikke, at det er med til at øge arbejdsløsheden og hæmme investeringslysten og skabelsen af nye arbejdspladser. Jeg forstår ikke rigtig, at man vil fremsætte et sådant lovforslag, der vil medvirke til at ødelægge disse ting og ødelægge den private næringsdrivende og også hans lyst til at komme med nye initiativer.

De repræsentanter, der skal være i denne kommission, er 6 repræsentanter for lønmodtagerorganisationer, 2 for de erhvervsdrivende samt 3, der skal have kendskab til

[Pilgaard Andersen]

økonomiske forhold og skal være uddannede jurister.

Jeg kan ikke lade være med at tænke på i den forbindelse, at det var faktisk det samme, hvis vi fra de borgerliges side kom med et lovforslag om nedsættelse af en kommission til at undersøge kommunisternes indflydelse i folketinget og i fagbevægelsen. Jeg kan heller ikke lade være med at tænke på statskapitalisme. Der kunne vi også nedsætte en sådan kommission, f. eks. bestående af 6 erhvervsdrivende, 2 lønmodtagere og 3 jurister med særligt kendskab til kommunister og fagbevægelse. Hvis vi nedsatte en sådan kommission, så kunne vi også være med til ligesom at præge den betænkning, som dette lovforslag sigter på, i en vis retning.

Hvis denne kommission fik lov til at arbejde med kapitalkoncentrationen, kunne den være med til at lave en håndbog med henblik på det tidspunkt, hvor kommunisterne håber – hvis det skulle lykkes engang – at overtage de danske virksomheder. Ligeledes skal kommissionen ifølge lovforslaget medvirke til at undersøge produktionstekniske og afsætningsmæssige forhold. Det er en undergravelse af, og jeg synes også nok, at det er en grov diskriminering af de danske virksomheder, at de skal være udsat for sådan nogle uhyrligheder som i dette lovforslag. Det er klart, at hensigten med nedsættelsen af kommissionen ligesom er at skabe baggrund for at fremsætte nogle lovforslag til den tid, hvor virksomhederne eventuelt bliver overtaget af det socialistiske styre. Det er for at danne baggrund for, at sådan nogle ting nemmere kan føres ud i livet; så har de alle oplysninger. Dem vil de tilkæmpe sig ved magt igennem et lovforslag.

Det er klart, at fremskridtspartiet ikke under nogen omstændigheder kan medvirke til et sådant lovforslags gennemførelse. Det frie initiativ mener vi er det rigtige. Vi mener ikke, at vi skal mistænkeliggøre virksomhederne, og vi vil under ingen omstændigheder være med til at støtte et sådant lovforslag. Det er med glæde, vi hører fra det ene regeringsparti, at det har en negativ holdning. Vi vil i hvert fald i udvalget modarbejde det alt det, vi kan, for vi mener, at det så absolut er forkasteligt, at vi skal se sådan nogle ting her. Og samtidig ved vi, at det er med til at mistænkeliggøre de danske virksomheder.

Ellemann-Jensen (V):

Forslagsstillerne begrundet i bemærkningerne deres lovforslag med, at der i befolkningen er:

»... et stort ønske om at få en sådan undersøgelse iværksat og afsluttet inden for en rimelig tid.«

Det er jo et postulat. Jeg vil da tillade mig at tvivle på, at der ligefrem eksisterer et stort ønske herom i befolkningen. Jeg vil tillade mig at tvivle på, at ret mange har ladet sig indfange af venstrefløjens agitation på dette felt.

Det er også et postulat at tale om kapitalkoncentrationen i dansk erhvervsliv på en sådan måde, at man ser for sig billedet af monopolerne, der behersker det lille Danmark. Vi har en monopollovgivning, vi har et monopoltilsyn, og som handelsministeren sagde, kan vi risikere at undergrave det arbejde, der foregår her, hvis der nu bliver iværksat en så omfattende undersøgelse, som kommunisterne foreslår, for den er omfattende.

Jeg må citere noget fra lovforslagets § 1, hvor der står:

»Samtidig bør det være en væsentlig opgave for kommissionen at søge belyst, i hvilket omfang ændrede realøkonomiske, produktions tekniske, afsætningsmæssige og andre forhold påvirker prisdannelsen i forhold til tidligere.«

Puha, det var en ordentlig mundfuld, det er jo en komplet beskrivelse af det danske markedsøkonomiske system, der tales om her! Lad mig i den forbindelse minde om, at vi har vældig mange forskningsinstitutter i Danmark, der tager sig af den slags. Vi har masser af mennesker ansat de steder, der forsker i, skriver om og diskuterer disse emner. Men jeg har da noteret mig, at kommunisterne altså på det punkt ønsker at gribe ind i den frie forskning i Danmark.

Vi kan i venstre ikke se, at der er nogen rimelig begrundelse for at sætte et sådant kommissionsarbejde i gang, som der bliver foreslået her, og vi vil derfor love at se med særdeles stor skepsis på lovforslaget, når det nu skal behandles i udvalget.

Kallesøe (KF):

Da mit partis ordfører i den foreliggende sag, hr. Kjelgaard, ikke kan være til stede,

[Kallesøe]

skal jeg fremføre mit partis synspunkter på det foreliggende forslag.

Lovforslaget er som så meget andet, der er foreslået af kommunisterne, ensidigt vendt mod erhvervslivet. Det konservative folkeparti anser forslaget for urimeligt, overflødigt og uden nogen saglig begrundelse. Det indeholder bestemmelser, der betyder, at et frit erhvervsliv ikke kan virke til gavn for alle i det danske samfund, og det er gennemsyret af mistænksomhed over for erhvervslivet, dets ledere og medarbejdere. Det er et stykke bureaukrati.

De bestemmelser, der i forvejen findes for virksomhedernes drift, er bestemt restriktive nok. Monopoltilsynet virker efter vor opfattelse fuldt ud tilfredsstillende, sådan at store virksomheder ikke kan misbruge deres stilling til at opnå særfordele.

Bemærkningerne til forslaget har et sådant indhold, at man kun kan få det indtryk, at forslagsstillerne vil ødelægge og bryde ned. Jeg skal ikke komme nærmere ind på de anklager, disse bemærkninger indeholder – det er de ikke værd. Kun skal det bemærkes, at både skattemyndigheder, monopoltilsyn og lovgivningsmagt i øvrigt fuldt ud har mulighed for at gribe ind, hvis der er tale om overtrædelser af gældende love. Pengeinstitutterne har endvidere offentlige repræsentanter i deres bestyrelser, og aktieselskaberne skal indsende regnskab til aktieselskabsregisteret, og disse regnskaber er tilmed offentligt tilgængelige.

Som man vil kunne forstå af det, jeg har sagt, kan vi naturligvis ikke gå ind for et lovforslag, der er så destruktivt og negativt over for dansk erhvervsliv.

Birgith Mogensen (CD):

CD støtter den privatkapitalistiske grundstruktur og ønsker ikke at bidrage til mistænkeliggørelse og indførelse af yderligere restriktioner for firmaer, der har skabt tusinder af arbejdspladser i kraft af deres konkurrenceevne. Vi afviser forslaget.

Ole Olsen (SF):

Da man i 1955 satte monopolloven i værk, sådan at man skabte monopoltilsynet, lå det sådan, at både socialdemokratiet, det radikale venstre, venstre og konservative stemte for lovforslaget. På den baggrund kan den, synes

jeg, noget hysteriske argumentation fra både konservatives og venstres side synes at være stærkt overdrevet. Man gik dengang ind for en række bemyndigelser til monopoltilsynet, og man taler nærmest i dag, som om det har man virkelig fortrudt.

Det er sådan, at monopolloven, som den ser ud i dag, kan man udmærket bruge til at undersøge finansielle forbindelser mellem forskellige virksomheder. Men det kan være rigtigt, at det er en bemyndigelse, der ikke er brugt i ret høj grad. Man brugte den snarere forud for monopoltilsynets skabelse, idet trustkommissionen jo bl. a. afleverede en redegørelse om kulbranchen, om kulimportører, hvor man netop styrede tingene ved hjælp af finansielle forbindelser. Men efter 1955 er det kun i ganske få tilfælde, at monopoltilsynet er begyndt at grave for at finde finansielle forbindelser. Det er også et meget besværligt arbejde at tage op. Vi har det sådan i den danske monopollov, at finansielle forbindelser ikke umiddelbart skal anmeldes af firmaer, fordi de består, men monopoltilsynet må selv finde frem til det og undersøge det og så tage initiativet.

Man nævnte fra socialdemokratisk side, at man skulle lade ministeren afgøre, hvad der er nødvendigt. Jeg mener ikke, at det er særlig betryggende, på baggrund af den tale, ministeren holdt her i dag.

I sidste ordinære samling havde vi et forslag om en trustkommission, og vi havde tillige et forslag om at oprette et nyt kontor under monopoltilsynet, som kunne tage sig af sagerne. Jeg skal da erkende, at selve formen: en trustkommission, kan jeg godt være lidt skeptisk over for. Jeg så hellere, at man udbyggede monopoltilsynet, bl. a. med den begrundelse, at selvfølgelig bliver en trustkommission eller et kontor, eller hvad det nu bliver, nødsaget til at trække meget kraftigt på monopoltilsynets erfaringer, og derfor vil det være betydelig lettere med et kontor, end det vil være at lave en selvstændig kommission.

Det skal tillige nævnes, at den gamle trustkommission faktisk fik lavet en hel bunke materiale, en hel bunke undersøgelser, som aldrig nogen sinde blev offentliggjort, og man betragtede det som temmelig spildte kræfter, selv om der ligger store stabler i monopoltilsynet i dag af akter vedrørende denne undersøgelse. Det taler efter min opfattelse

(Ole Olsen)

se også for, at man skulle få et ekstra kontor i monopoltilsynet. Jeg var lidt desorienteret, da den socialdemokratiske ordfører var heroppe, for jeg kunne slet ikke forstå på ham, om det var meningen, at man ville have et kontor, eller om det var meningen, nu man var gået i kompagniskab med venstre, at man bare skulle droppe det hele.

Bolvig (RV):

Der har ved mange lejligheder og fra flere sider i folketinget været udtrykt ønske om, at kapitalkoncentrationen i det danske erhvervsliv blev undersøgt, ligesom det er en væsentlig opgave at få belyst ejerforhold, sammenslutninger, interessefællesskaber osv. osv. Et sådant kommissionsarbejde vil måske endog vise, at forholdene er så fredelige og ukomplicerede, som hr. Ellemann-Jensen antyder.

Vekslende socialdemokratiske ministre har hver gang haft stor forståelse for disse ønsker og har lovet at medvirke til en undersøgelse, uden at der er kommet noget ud af det. DKP skal derfor have tak for atter en gang at bringe forslaget om en undersøgelseskommission frem – og det siger jeg, selv om der er ting i forslaget, vi ønsker ændret, f. eks. kommissionens sammensætning.

Det radikale venstre vil hilse en kommission velkommen. Vi har intet imod, at monopolrådet og -tilsynet får pålagt denne opgave, såfremt regeringen som tidligere er af den opfattelse, at monopoltilsynet allerede har sådanne beføjelser, og ministerens bemærkninger tyder herpå.

Det kræver til gengæld vilje til at sikre monopoltilsynet den fornødne arbejdskraft. Den er ikke til rådighed i dag. Med det stigende antal arbejdsopgaver, vi pålægger tilsynet, er der ingen grund til at tro, at forholdene vil blive bedre i den kommende tid. Jeg er helt uenig med ministeren i, at monopoltilsynet arbejder mere og mere intenst med disse problemer.

At der i samfundet af i dag sker en stigende monopolisering, er efter min mening uden for enhver tvivl, til skade for den frie konkurrence og til skade for erhvervsfriheden. Det mindre erhvervsliv er kommet i klemme, hvad den erhvervsmæssige forskydning i de senere år da også ret klart viser.

En undersøgelse af monopoler og magtkoncentrationer i vort samfund bør imidlertid også omfatte de mere og mere magtfulde interesseorganisationer. Deres indflydelse og virkningerne heraf trænger også til en grundig undersøgelse. Det radikale venstre har netop her fremsat et forslag om medeje. Et forslag om medeje, der sikrer de ansatte langt større indflydelse på de enkelte virksomheder. En medejendomsret som skitseret af os vil være et værdifuldt værn mod såvel overdreven kapital- som overdreven organisationsindflydelse.

Jeg fornemmede en betydelig forskel i opfattelsen mellem ministeren og hr. Poul Nielson. Jeg håber, hr. Poul Nielson og socialdemokratiet vil kunne overtale regeringspartnern til, at vi denne gang i det mindste gør noget.

Svend Vig (KrF):

Kristeligt folkeparti kan ikke stemme for dette lovforslag, idet det er vores opfattelse, at der er nedsat tilstrækkeligt med kommissioner, arbejdsudvalg osv. til at se på de enkelte virksomheders kapitalforhold.

I EF-regie er der nedsat et udvalg til at se på de multinationale selskaber. Vores skattemodgivning er strammet, således at myndighederne har mulighed for at få oplysninger om disse ting. Bl. a. kan skattemyndighederne få oplysninger om indestående på bankkonti.

Ønsker man et gennemført socialistisk samfund, er et sådant lovforslag nok det rigtige. Men vi, som ønsker at bibeholde det private initiativ, også det private økonomiske finansieringsinitiativ, kan ikke se nødvendigheden af flere kommissioner på dette område end dem, vi har i øjeblikket.

På ét område kunne kristeligt folkeparti ønske at der blev foretaget en undersøgelse, nemlig når det drejer sig om fonds. Fondstanken var fra starten tænkt som en måde, hvorpå man kunne give penge til velgørende formål. En sådan ordning synes vi om og vil vi fortsat støtte, men vi er parate til i udvalget at se på, om der sker misbrug på dette område.

Alfred Hansen (DR):

Siden nedsættelsen af trustkommissionen af 1949 og dens ophør i forbindelse med gennemførelsen af den nuværende monopol-

[Alfred Hansen]

lov har der været et udtalt behov for at få foretaget løbende og dybtgående undersøgelser af konkurrenceforholdene og kapitalkoncentrationen i erhvervslivet, herunder af de egentlige ejerforhold.

Det er retsforbundets opfattelse, at den forløbne snes år på mange væsentlige områder øjensynlig har bragt betydelige ændringer med sig, deriblandt den forøgede betydning af de multinationale selskaber. Antallet af selvstændige næringsdrivende er stagneret eller faldet. Samtidig har indkøbskæder bredt sig, og der har været en tendens til, at større selskaber har spredt deres aktiviteter både vertikalt og horisontalt. Det vil derfor være af værdi for både erhvervslivet, forbrugerne og lønmodtagerne såvel som for hele samfundet at få disse forhold undersøgt, specielt på de områder, hvor der er grund til at formode, at en egentlig fri konkurrence er ophevet eller stærkt reduceret, ligesom det må anses for værdifuldt at få kortlagt disse forholds betydning for prisdannelsen. Men de forhold, som bør undersøges, er både åbenlyse og mere eller mindre skjulte eller uofficielle pris- og markedsbegrænsende aftaler, herunder leverandørbetingelser m. v. Også omfanget af selskabers opkøb af jord og fast ejendom bør undersøges i denne forbindelse.

Et sådant systematisk undersøgelsesarbejde vil utvivlsomt afdække behov for en ajourføring og andre ændringer af monopolloven, hvorfor det vil være rimeligt at lægge dette ind under kommissionens kompetence. Men dette må vi naturligvis drøfte i udvalget.

Desværre er det nok sådan, at der ikke er kommet en væsentlig anden holdning frem i folketinget, siden retsforbundets forslag som omtalt af hr. Poul Nielson var til debat i foråret. Man kan nok sætte spørgsmålstegn ved, om DKPs forslag om sammensætningen af kommissionen er rigtigt, om ikke man i højere grad skulle stile efter en vis paritet i sammensætningen, i hvert fald stræbe efter, at den ikke er for ensidig. Retsforbundets forslag, som var til debat i foråret, indeholdt en langt mere nuanceret sammensætning end den, DKP foreslår, men jeg forventer også, at DKP ikke har i sinde at lægge sig fast på denne sammensætning af kommissionen, men at det er noget, vi forhåbentlig kan forhandle os til rette om i udvalget.

DKP har ikke i forslaget eller i bemærkningerne nævnt noget om, hvor meget det vil

koste, og jeg vil godt spørge, hvilke udgifter der vil være forbundet med at bringe dette forslag i værk. Man gør en bemærkning om, at det må være ministeren, der afgør disse ting. Jeg vil godt spørge, hvor meget DKP har tænkt sig at ofre på denne kommissions arbejde.

Også jeg er, ligesom den radikale ordfører, skuffet over den socialdemokratiske ordførers, hr. Poul Nielsons, kommentar. Jeg følte, at hr. Poul Nielsons tunge ikke var socialdemokratiets tunge, men at hr. Poul Nielson talte med hr. Ellemann-Jensens tunge. Det var beskæmmende at se socialdemokratiets holdning på dette område, idet man rent faktisk her fortalte den danske befolkning, at man accepterer monopoldannelser. Det er ikke tilstrækkeligt at henvise til, at monopoltilsynet må klare disse ting. For få uger siden vedtog man her i tinget en prisstopplov, og den forlanger man skal overholdes. Dertil vil man tage en del af det mandskab, som er i monopoltilsynet, vel vidende, at det så vil få sværere ved at tilgodese det arbejdsfelt, som det har på andre områder.

For retsforbundets vedkommende står det helt klart, at vi fortsat er imod såvel statsmonopol som privatkapitalistisk monopol, og det skal være vort ønske, at vi i udvalget formår at overtale socialdemokratiet og andre, som i hvert fald burde gå ind for disse ting. Jeg nærer ingen naiv forestilling om, at jeg kan overtale fremskridtspartiet til det; det var jo klar tale, der kom – den var ikke overraskende, men den var særdeles skuffende.

Wilhelm (VS):

Bortset fra et par datoer er dette forslag, hvis ikke jeg har overset noget, en fuldstændig ordret gentagelse af DKPs forslag fra efteråret 1976, og jeg kan derfor i hovedsagen klare denne omgang ved at henvise til det, vi sagde om det ved den førstebehandling, der var den 14. januar 1977 – det findes i Folketingstidende 1976-77, 1. samling, sp. 3789. Der udtrykte vi, på hvilke områder vi havde sympati for de hensigter, der er i forslaget, men vi udtrykte også en kritik af den konkrete udformning. Det gjaldt især kommissoriet, som er upræcist, og det gjaldt beføjelserne, som er udhulet meget kraftigt ved § 4, stk. 3. Vi kom også med nogle bud på, hvordan man kunne rette de ting op, men jeg

[Wilhelm]

forstår nu som dengang, at DKP forsøger at være lidt taktisk med stort set at repetere kommissoriet fra 1949. Man forsøger at være særlig smart ved ikke at sige tingene stærkere, men håbe på, at bordet ligesom fanger. Det har jo vist sig én gang, at det gør det faktisk ikke. Det er ikke, fordi det nu er en SV-regering; dér mener jeg myten kører stadig væk – sidst ved hr. Alfred Hansen – at den socialdemokratiske ordfører skulle være påvirket af denne regeringsdannelse. Meget ondt kan man sige om den, men rent faktisk er det præcis det samme, hr. Poul Nielson altid har sagt, når det drejede sig om disse store selskaber, og det er en forvridding at tro, at socialdemokratiet af egen drift er tilbøjeligt til at gøre noget ved den monopolisering, ved de store selskaber, ved kapitalkoncentrationen eller noget som helst.

Så meget om det. Siden den førstebehandling, der var i januar 1977, er der jo sket forskellige interessante ting, som det kan være værd at erindre om i denne sammenhæng. Vi har f. eks. haft en debat her i tinget om den OECD-deklaration, som den danske regering har undertegnet, og som, hvis den blev efterlevet, faktisk ville overflødiggøre et forslag som dette her, fordi den giver disse selskaber en oplysningspligt, som gjorde ikke bare monopoltilsynet eller en trustkommission eller andre organer, der har adgang til fortrolle oplysninger, men offentligheden og pressen i stand til at kortlægge disse ting, hvis man ønskede det, og hvis man gad gøre arbejdet. Oplysningerne skulle være tilgængelige ifølge den OECD-deklaration, som regeringen har undertegnet. Men den var jo ikke meget omtalt herhjemme, og da VS hev den frem og til sidst stillede et beslutningsforslag, som ordret fulgte OECD-deklarationen, så blev det jo afvist med den største forargelse, ikke bare fra hele højrefløjen, men i et vist omfang også fra socialdemokratiet. Det er jo ganske afslørende. Man ønsker ikke disse oplysninger frem, man ønsker ikke at gøre noget som helst, som kunne opfattes som noget, der kan genere disse større kapitalforetagender. Dengang henviste man fra den socialdemokratiske regerings side til, at forslaget var lidt utidigt, fordi man i EF arbejdede på nogle direktiver, som tog sigte på det samme. Der er sket det interessante, at i mellemtiden har vi set de direktiver. De er intet bevendt. De underbyder på ethvert punkt OECD-

deklarationen. Det skal jeg ikke komme nærmere ind på her, for konsekvenserne af et af de direktiver er til behandling her i folketinget og vil blive taget op af vores skattepolitiske ordfører, hr. Waldorff, ved den lejlighed, der kommer til det.

Til allersidst kun til ordføreren for kristeligt folkeparti: det var da meget rart at høre, at man nu lige pludselig er interesseret i at gøre noget ved fonds – i en sammenhæng, hvor de slet ikke kommer ind i billedet, hvor udvalgsarbejdet overhovedet ikke vil komme til at dreje sig om fonds. Da vi i foråret havde en konkret mulighed for at tage stilling til disse fondsfiduser, da VS fremsatte et forslag, mindes jeg ikke nogen som helst velvilje fra kristeligt folkeparti, hvor der virkelig bød sig en mulighed for at vise den.

Jørgen Jensen (DKP):

Jeg skal takke for bemærkningerne. Når man hørte de borgerlige partiers stilling til dette forslag, blev man nødt til at kigge endnu en gang på, hvad der egentlig står i det. Man talte om hadske angreb i bemærkningerne og postulater og mistænkeliggørelse af industrien herhjemme. Jeg finder ikke noget af det i bemærkningerne, men skal vende tilbage til det. Man kunne få den opfattelse, at man er bange for en undersøgelse, idet man tror, den fører til socialisme, hvis det danske folk blot får reelle oplysninger om, hvad det er, der sker.

Det, der står i § 1, er, at vi ønsker nedsættelse af en kommission til undersøgelse og afgivelse af betænkning om kapitalkoncentrationen i dansk erhvervsliv, herunder i hvilket omfang virksomhedernes ejerforhold i næringslivets enkelte grene beherskes af danske eller udenlandske enkeltvirksomheder, sammenslutninger, interessefællesskaber, finansielt sammenknyttede selskaber eller andre former for finansielle grupper. Samtidig bør det være en væsentlig opgave for kommissionen at søge belyst, i hvilket omfang ændrede realøkonomiske, produktionstekniske, afsætningsmæssige og andre forhold påvirker prisdannelsen i forhold til tidligere.

Det er sådan set det, der begrundede, at vi ønskede en sådan kommission. Det må vel også være rimeligt, hvis vi skal kunne lovgive herinde, at vi bliver klar over, i hvilket omfang der er andre kræfter i dette samfund,

[Jørgen Jensen]

som bestemmer det økonomiske liv, i hvilket omfang der er andre kræfter, som har indflydelse også på prisdannelsen i Danmark. Derfor er det nødvendigt, at man får undersøgt disse ting.

Det er rigtigt, som det er fremført, at der allerede i 1949 blev nedsat en trustkommission. Det er også rigtigt, at vi har dårlige erfaringer med den, fordi den aldrig blev færdig, fordi materialet ikke blev fremlagt, men ingen har tidligere fremholdt, at det ikke var nødvendigt at få disse oplysninger på bordet.

I ministerens indlæg hørte vi igen, at det bør overlades til monopoltilsynet, men dog ikke så stærkt og kraftigt, som andre ministre tidligere har sagt det. Jeg er for så vidt enig med hr. Wilhjelms i, at der vel ikke var den store forskel på den nuværende minister og den forrige minister, men dog denne, at man dengang erkendte nødvendigheden af, at der måtte gøres noget.

Må jeg sige med hensyn til, om monopoltilsynet skulle kunne gøre det: I sommer stillede jeg et spørgsmål i forbindelse med det, der skete på B & W, og bad om en undersøgelse. Dengang sagde den daværende handelsminister, hr. Ivar Nørgaard (sp. 12089):

»I anledning af de fra forskellig side fremsatte forslag om nedsættelse af en trustkommission har jeg over for folketingets erhvervsudvalg givet udtryk for, at jeg i og for sig er enig i, at en undersøgelse bør foretages af de senere års tendenser til koncentration og til etablering af snævre finansielle forbindelser med deraf følgende indflydelse på virksomhedernes handlingsmønstre.«

Ministeren siger endvidere, at der er rettet henvendelse til erhvervsudvalget, og at forhandlingerne ikke er afsluttet. Men til sidst står der ordret:

»Om hr. Jan Bonde Nielsens finansielle dispositioner, som i den senere tid har været omtalt i dagspressen, er af en sådan karakter«, at de vil kunne undersøges af monopoltilsynet, har ministeren ikke det fornødne grundlag for at tage stilling til.

Det ligger altså helt klart, at hver gang det har været fremme – de tre gange kommunisterne har lagt det frem, og dengang retsforbundet har lagt et lignende forslag frem – har man henvist til monopoltilsynet. Vi har aldrig vendt os imod, at monopoltilsynet fik yderligere beføjelser til at undersøge disse

ting, men det er ikke sket. Derfor fremsætter vi forslaget igen. Jeg synes også, bemærkningerne fra ministeren understreger, at det er nødvendigt at fremholde det. Vi står stadig væk over for en massiv modstand mod reelt at gøre noget; man prøver på at snakke sig fra det.

Jeg vil godt sige til hr. Poul Nielson, som også taler om monopoltilsynet, at det er ikke nok at henvise til dette, der må også være vilje til at sikre, at der virkelig sker noget. Hr. Poul Nielson siger, at undersøgelser af andre områder og fronter er mere påkrævede, herunder undersøgelse af de multinationale selskaber. Jeg ser ikke, at den omstændighed, at vi herhjemme undersøger den koncentration, som er i Danmark, forhindrer, at man internationalt undersøger de multinationale selskaber. Tværtimod vil jeg sige: det er vel en forudsætning for, at vi kan være med i et internationalt samarbejde, at vi gør en indsats for at blotlægge, hvordan koncentrationen er herhjemme.

Om fremskridtspartiet skal jeg ikke komme med mange bemærkninger. Det er da rigtigt, at vi har et andet samfundssystem, men det er først og fremmest rigtigt, at vi her og nu ønsker at få at vide: i hvor høj grad er den kapital, der er til rådighed for det danske folk, styret udefra? Hvilke forbindelser er der i det danske erhvervsliv? Vi fremholdt, sidste gang vi lagde forslaget frem, at den lovgivning, vi havde, ikke gav mulighed for at kontrollere eller blot registrere en lang række virksomheder. Dengang fremholdt den daværende ordfører for kommunisterne, Knud Jespersen, at 34 større, markedsdominerende virksomheder ikke var registreret. Han nævnte bl. a. ØK, A. P. Møller, F. L. Smidth, De Danske Sukkerfabrikker, Det Danske Trælastkompagni og en lang række andre, som blev nævnt ved navn dengang. Det er klart, at hvis man ikke registrerer, hvis man ikke undersøger disse virksomheder, i hvor høj grad de har indflydelse på prisdannelsen, ja, så har man ikke mulighed for at tilrettelægge en fornuftig lovgivning herinde.

Hr. Ellemann-Jensen betegnede det som et postulat, at der var mange, der ønskede det. Jeg kan henvise til, hvad der tidligere er sagt, når forslaget har været behandlet, hvor socialdemokratiet har været mere venligt stemt, end man var i dag. Jeg kan også henvise til,

[Jørgen Jensen]

at LO har krævet det gentagne gange på sine repræsentantskabsmøder. Jeg kan også henviser til, at det fra mange andre kredse i samfundet har været rejst som et krav, at man fik disse undersøgelser. Det er ikke et postulat; det er dokumenteret, at der er brede kredse i det danske folk, som ønsker en sådan undersøgelse.

Der blev talt om indgreb i den frie forskning. Det er muligt, der er mange, der forsker på dette område. Jeg er da heller ikke uvidende om, at man også fra de multinationale selskaber forsker på dette område, forsker for at have oplysninger, som de kan bruge i den økonomiske kamp. Men resultaterne er ikke tilgængelige, hverken for folketinget eller for det danske folk. Det, vi ønsker, er undersøgelser, som er tilgængelige både for det danske folk og for folketinget. Derfor er det nødvendigt at få en undersøgelse i gang. Man løser ikke problemet ved at henvise til, at der er andre, der ved det. Ja, vist er der nogen, der ved, hvordan kapitalkoncentrationen er, og hvilken indflydelse den har. Men det giver os ikke mulighed for at lovgive på en fornuftig måde.

Jeg vil sige til hr. Ole Olsen, at jeg er indstillet på, at vi i udvalgsarbejdet kan diskutere, hvordan et samarbejde med monopoltilsynet kan blive stærkest og bedst. Vi ønsker ikke en kommission nedsat, som ikke skal bygge på de erfaringer, monopoltilsynet har, og de beføjelser, det har. Det er heller ikke for os et spørgsmål om kontorindretning eller om at bruge for mange penge på det. Men vi er vidende om, at monopoltilsynets beføjelser ikke er store nok til at gennemføre de undersøgelser, som bør sættes i gang. Det er helt klart, at det er nødvendigt at presse på for at få en kommission i gang. Den stadige henvisning til monopoltilsynet, uden at der lægges noget reelt bagved, løser altså ikke problemerne.

Hr. Alfred Hansen kom ind på udvalgets sammensætning. Vi har sagt, at der skal være et flertal af lønarbejdere i dette udvalg. Det gør vi ganske bevidst. Det kan også være et svar til hr. Wilhjelm. Det er rigtigt, at vi i § 4, stk. 3, har givet mulighed for, at man kunne blive fritaget for at oplyse tekniske hemmeligheder. Det har vi gjort, fordi udvalgets sammensætning er en anden end trustkommissionens i 1949. Bestemmelsen skulle give større sikkerhed for, at oplysningerne ikke

misbruges. Vi har også krævet i § 8, at det materiale, der ligger, skal offentliggøres. Udvalgets sammensætning hænger meget sammen med, hvilke opgaver vi har givet denne kommission. Vi er velvilligt stemt over for at diskutere sammensætningen i udvalget, men vi mener altså, at hvis vi skal lukke op for, at der skal være mulighed for at undlade at give oplysninger om tekniske hemmeligheder til den samlede kommission, så må vi også sikre en sammensætning af den kommission, der forhindrer, at det bliver misbrugt.

Hvor meget det vil koste, har vi ikke nogen beregninger over, men det kan vi da vende tilbage til i udvalgsarbejdet. Vor opfattelse er, at dette ikke er et spørgsmål om kroner og øre, hvor meget det koster at få det arbejde i gang. Det er simpelt hen nødvendigt for at gennemføre en fornuftig lovgivning herinde i folketinget. Det er en forudsætning for, at man kan diskutere prislove, for, at man kan diskutere en række af de økonomiske love, som man gennemfører herinde. Derfor er der i virkeligheden tale om nødvendige udgifter til en sådan kommission.

Jeg skal takke de partier, der har været venligt stemt over for forslaget, og kan sige, at vi fortsat vil presse på for at få en sådan kommission og få den til at arbejde.

Pilgaard Andersen (FP):

Det blev jo tydeligt bekræftet fra hr. Jørgen Jensen, at denne kommission simpelt hen ønskes nedsat for at skabe en håndbog, som kan skabe grundlag for, at man på et tidspunkt – hvad der bliver mulighed for, hvis man øger sin indflydelse gennem ØD og alle de tanker, der ligger omkring det – kan overtage de danske virksomheder. Det er baggrunden for, at vi skal se de ting. Vi må håbe på, at vi i udvalget kan få stillet så mange spørgsmål, at vi får bekræftet, at det vil være med til at ødelægge de danske virksomheder.

Jeg kan ikke lade være med at gratulere det radikale venstre med, at man er kommet på det kommunistiske hold vedrørende de ting og vil være med til at ødelægge danske virksomheder. Det var meget skuffende at høre, at de radikale havde nogle af de samme tanker. Det må vi nok huske på ved en anden lejlighed.

[Poul Nielson]

Poul Nielson (S):

Blot lige den bemærkning til hr. Ole Olsen, hr. Bolvig og hr. Alfred Hansen, at socialdemokratiet er bestemt ikke indstillet på, at man, som hr. Ole Olsen udtrykte det, bare skal droppe det hele. Det er et spørgsmål om metode, ikke et spørgsmål om enten-eller.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven. (EF-advokaters virksomhed her i landet).
(Lovforslag nr. L 47. Fremsat 17/10 78).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Mette Groes (S):

Det drejer sig om en lov, der giver advokater ret til at hjælpe en klient i et andet EF-land end hans eget, også i en retssag, og da både Advokatrådet og advokatudvalget går ind for ideen, har vi ikke noget at indvende fra socialdemokratiets side.

Glistrup (FP):

Til nutidens store samfundsplager i vor kulturkreds hører, at mindre pressionsgrupper udnytter deres særstilling til at opnå fordele, som står ganske i misforhold til, hvad der med rimelighed, når man skal fordele samfundskagen, kan tilkomme disse grupper. Her i Danmark er en af de grupper, der tidligst og kraftigst på den måde har kunnet mele deres egen kage på andres bekostning, advokatstanden. Det har vist sig igennem

adskillige forhold ned igennem tiderne, og det viser sig f. eks. i det slående, at advokaterne er dem, der ligger øverst på indkomststigen år efter år. Man kan da sige sig selv, at der er mangfoldige andre arbejdsgrupper i samfundet, som gør en nok så samfundsnyttig indsats – tænk f. eks. på kloakarbejdere og luftpiloter og adskillige andre!

Derfor har det fra fremskridtsbevægelsens allerførste spæde begyndelse været et vigtigt element for os, at vi har ønsket at få udformet regler, således at advokaternes særrettigheder og særfordele inden for lovgivningen brydes. Det skal være således, at de ikke skal behandles anderledes og bedre end andre, blot fordi de er advokater. Det var noget af det, vi satte ind på straks, fra vi første gang kom i folketinget. Vi opnåede, som det nævnes i bemærkningerne til det lovforslag, vi har under behandling, at der i april 1974 blev nedsat en kommission, der skulle se at få ordnede forhold vedrørende advokater. Det er med stor beklagelse, vi har set, at der er gået så lang tid med arbejdet inden for denne kommission, men vi er glade for i ministerens bemærkninger at se, at det nu omsider ser ud til, at den kan blive færdig, selv om det jo er lidt kryptisk, når ministeren i bemærkningerne til dette forslag, der er fremsat her i oktober 1978, skriver, at man ikke kan forvente, at denne kommission bliver færdig før tidligst i efteråret 1978. Det kan selvfølgelig betyde, at den først bliver færdig år 2232, men vi håber, ministeren her fra denne talerstol vil kunne bekræfte, at forholdet vil være det, at vi kan få advokaternes forhold op til mere generel behandling allerede i indeværende samling. Jeg beder ministeren om nærmere at præcisere den lidt kryptiske formulering, der findes i bemærkningerne til lovforslaget.

Den lille smule, vi har kunnet glæde os over vedrørende indgreb i advokaternes monopol og fortrinsrettigheder igennem de år, vi har siddet i folketinget, har været, at vi i markedsudvalget den 4. marts 1977 fik forelagt det indgreb i monopolerne, som EF var ved at behandle. Det var en glæde for fremskridtspartiet for en gangs skyld i markedsudvalget at kunne give helhjertet tilslutning til ministerens indstilling om, at vi nu skulle belemres med endnu et EF-direktiv. Det her var nemlig et godt EF-direktiv, og derfor gav vi vores tilslutning i markedsudvalget den 4.